

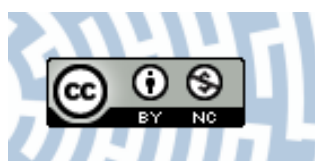

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Motywy podjęcia studiów na Wydziale Nauk o Ziemi Uniwersytetu Śląskiego w 2009 roku

Author: Tomasz Spórna, Krystyna Koziół, Anna Gabas

Citation style: Spórna Tomasz, Koziół Krystyna, Gabas Anna. (2011). Motywy podjęcia studiów na Wydziale Nauk o Ziemi Uniwersytetu Śląskiego w 2009 roku. "Z Badań nad Wpływem Antropopresji na Środowisko" (t. 12 (2011), s. 79-93)

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, remiksowanie, rozprowadzanie, przedstawienie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych. Warunek ten nie obejmuje jednak utworów zależnych (mogą zostać objęte inną licencją).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Tom 12	Z BADAŃ NAD WPŁYWEM ANTROPOPRESJI NA ŚRODOWISKO Machowski R., Rzętala M. A., (red.). Studenckie Koło Naukowe Geografów UŚ, Wydział Nauk o Ziemi UŚ, Sosnowiec. 2011.	79-93

Tomasz SPÓRNA ¹⁾

Krystyna KOZIÓŁ ²⁾

Anna GABAS ²⁾

¹⁾ *Wydział Nauk o Ziemi, Uniwersytet Śląski*

²⁾ *Studenckie Koło Naukowe Geografów, Uniwersytet Śląski
Sosnowiec*

MOTYWY PODJĘCIA STUDIÓW NA WYDZIALE NAUK O ZIEMI UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO W 2009 ROKU

WSTĘP

Na Wydziale Nauk o Ziemi rekrutuje się studentów trzech kierunków: geografii, geologii i geofizyki. Co skłania przyszłych studentów do podjęcia nauki na tych właśnie kierunkach i na tej uczelni? Od jakich czynników może zależeć liczba studentów przyjętych na poszczególne kierunki? Czy kierują się oni motywacją pozytywną (chęć studiowania, wyuczenia zawodu, zainteresowania) czy negatywną (niedostanie się na inną uczelnię, chęć uniknięcia innego losu)? Jakie działania mogłyby wzmocnić, a jakie zmniejszyć popularność kierunków z zakresu nauk o Ziemi na Uniwersytecie Śląskim? Na te i inne pytania poszukiwano odpowiedzi w niniejszym artykule. Kontynuacja badań prowadzonych przez A. Hibszerę i in. (2009) pozwoliła również na stwierdzenie, które cechy i wybory studentów Wydziału nie zmieniły się w okresie dwóch kolejnych lat.

Artykuł jest efektem projektu studenckiego, obejmującego przeprowadzenie ankiet na pierwszych latach studiów licencjackich i magisterskich uzupełniających kierunków geografia i geologia oraz pierwszym roku studiów licencjackich z geofizyki. Dzięki temu można było sprawdzić, czy motywy podjęcia studiów na WNoZ różnią się w zależności od kierunku i poziomu kształcenia. Wyniki badań omówione w niniejszym artykule mogą stanowić cenne źródło informacji dla władz Wydziału na temat jego mocnych i słabych stron oraz jego znaczenia w skali kraju.

CEL I METODY BADAŃ

Badaniami ankietowymi objęto studentów pierwszego roku kierunków: geografia, geologia i geofizyka (licencjackich) oraz geografia i geologia (magisterskich uzupełniających) na Wydziale Nauk o Ziemi UŚ. Badania przeprowadzili studenci II roku geografii magisterskich studiów uzupełniających pod kierunkiem dra Adama Hibszerę. Odbyły się one w semestrze zimowym roku akademickiego 2009/2010, po około miesiącu od rozpoczęcia nauki przez studentów. Głównym celem badań było określenie motywów skłaniających studentów do podjęcia studiów na Wydziale Nauk o Ziemi.

Tom 12	Z BADAN NAD WPLYWEM ANTROPOPRESJI NA ŚRODOWISKO Machowski R., Rzętala M. A., (red.). Studenckie Koło Naukowe Geografów UŚ, Wydział Nauk o Ziemi UŚ, Sosnowiec. 2011.	79-93

Ankieta składała się z 18 pytań. W tej liczbie pierwsze 3 pytania to metryczka, poszerzona w kolejnych 8 pytaniach o wiadomości dotyczące wcześniejszej i obecnej edukacji. Zapytano w nich między innymi, czy kierunek, na którym studenci uczą się obecnie, był dla nich kierunkiem priorytetowym. Pytanie 12 dotyczyło motywów podjęcia studiów na WNoZ – można było wybrać jedną lub więcej z 15 odpowiedzi, przy czym ostatnia kategoria to „inne”. Zadano również 4 dodatkowe pytania, poszerzające tematykę czynników sprzyjających i niesprzyjających studiowaniu na WNoZ UŚ dotyczących: źródeł informacji na temat rekrutacji i studiowania na Wydziale, obecności praktyk terenowych w trakcie studiów, tradycji rodzinnych studiowania wybranych kierunków oraz możliwej odpłatności za edukację wyższą. W jednym z ostatnich pytań uzupełniono również informacje o edukacji na poziomie licencjatu wśród studentów studiów magisterskich uzupełniających. Respondentów zapytano także o chęć podjęcia pracy w szkole. Pełną wersję ankiety załączono na końcu artykułu (załącznik nr 1).

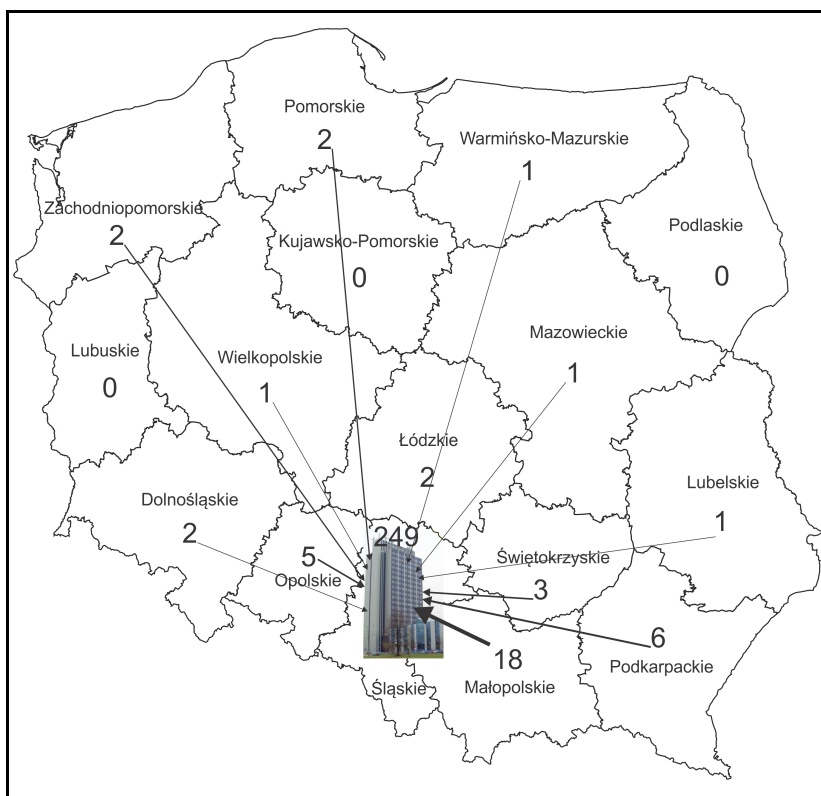
Zebrań dane poddano analizie i sporządzono szereg wykresów dla zobrazowania wyników. Do wykonania wykresów użyto oprogramowania graficznego oraz kartograficznego.

WYNIKI BADAŃ

Spośród 445 studentów objętych badaniem ankietę wypełniło 334 osób (75,0%). W kontekście poszczególnych kierunków najwyższą frekwencję ankietowanych stwierdzono na kierunkach geografia licencjacka i magisterska oraz geologia magisterska.

W strukturze wieku na wszystkich kierunkach studiów licencjackich dominują studenci w przedziale wieku 19-20 lat, natomiast na studiach magisterskich w wieku 22-23 lata. Pod względem płci na wszystkich kierunkach studiów licencjackich i magisterskich, z wyjątkiem kierunku geofizyka, przeważają kobiety. Odsetek kobiet na wszystkich objętych badaniem kierunkach wahał się wokół wartości 50-60%, co wskazuje na względną równowagę obu płci wśród studentów Wydziału.

Zdecydowana większość respondentów deklaruje swe pochodzenie z miast dużych przekraczających 100 tys. mieszkańców, zlokalizowanych w województwie śląskim, bądź województwach ościennych. Potwierdza to pytanie o województwo pochodzenia studentów, gdzie spośród respondentów, którzy udzielili odpowiedzi na to pytanie, 75% pochodzi z województwa śląskiego. Informacja ta wskazuje na regionalny zasięg oddziaływania Wydziału Nauk o Ziemi i prawdopodobnie jest zaniżona z powodu nie udzielenia odpowiedzi na to pytanie przez 12,3% respondentów (rys. 1). Dla porównania M. Borowiec (2006) w badaniach dotyczących studentów Akademii Pedagogicznej w Krakowie (dziś Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej) odnotowała odsetek studentów z województwa małopolskiego w wysokości 73,4% (2004 r.) oraz znaczny udział studentów pochodzących z województwa podkarpackiego (10,8%). A. Król (2007) przedstawia wyniki badań z Akademii Świętokrzyskiej (dzisiejszy Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego) z roku akademickiego 2005/2006. Tam 53% studentów pochodziło z województwa świętokrzyskiego, a pozostałe 47% w zasadzie wyłącznie z województw ościennych. Wszystkie te uczelnie mają więc zasięg ograniczony do swojego regionu, a większy odsetek studentów miejscowych na WNoZ UŚ może być związany z potencjałem ludnościowym całego województwa śląskiego w tym konurbacji katowickiej.

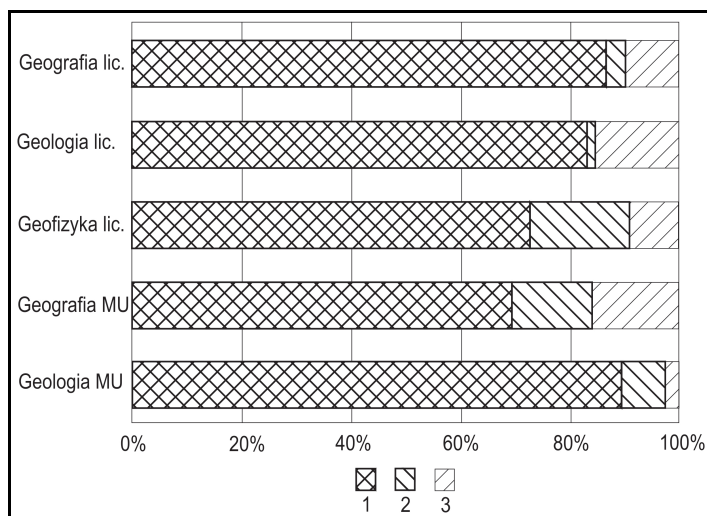
Rys. 1. Pochodzenie studentów pierwszych lat studiów na WNoZ UŚ według województw (brak danych dla 41 respondentów).

Fig. 1. Map of regions (voivodships), which first-year students (respondents) of Earth Sciences Faculty, University of Silesia, come from (lack of data in 41 questionnaires).

W badaniach prowadzonych w Niemczech (Spiess, Wrohlich, 2009) stwierdzono zależność między odległością od najbliższego uniwersytetu, a decyzją o podjęciu studiów wyższych. Stwierdzono, iż uczniowie kończący szkołę częściej podejmują studia wyższe, jeśli najbliższy uniwersytet jest w odległości mniejszej niż 6 km (70% studentów wśród młodzieży z tych terenów), podczas gdy przy dwukrotnym zwiększeniu tej odległości odsetek studentów wśród absolwentów szkół średnich zmalał do 57%. Efekt ten jest spowodowany głównie ograniczeniami ekonomicznymi. Znaczna liczba studentów z regionu na Wydziale Nauk o Ziemi UŚ może świadczyć o udostępnianiu edukacji wyższej licznej młodzieży miejscowej. Fakt ten może znaleźć potwierdzenie m.in. w odpowiedziach na pytanie o podjęcie studiów, gdyby były one odpłatne.

Największy odsetek absolwentów liceów profilowanych stwierdzono na kierunku geofizyka, a absolwentów techników – na kierunkach geologia licencjat i geografia MU (rys. 2). Przestrzenne rozmieszczenie ukończonych szkół średnich potwierdza regionalne oddziały-

wanie Wydziału, gdyż dominują tu szkoły zlokalizowane na obszarze konurbacji katowickiej. Od 10 do 30% studentów geografii i geologii wymieniało jako miejscowość, w której ukończyli szkołę średnią: Katowice, Sosnowiec, Dąbrowę Górniczą lub Chorzów. Biorąc pod uwagę niewielką frekwencję udzielonych odpowiedzi na to pytanie, odsetek miejscowości położonych w bezpośrednim sąsiedztwie Wydziału mógł być nawet dwukrotnie większy.

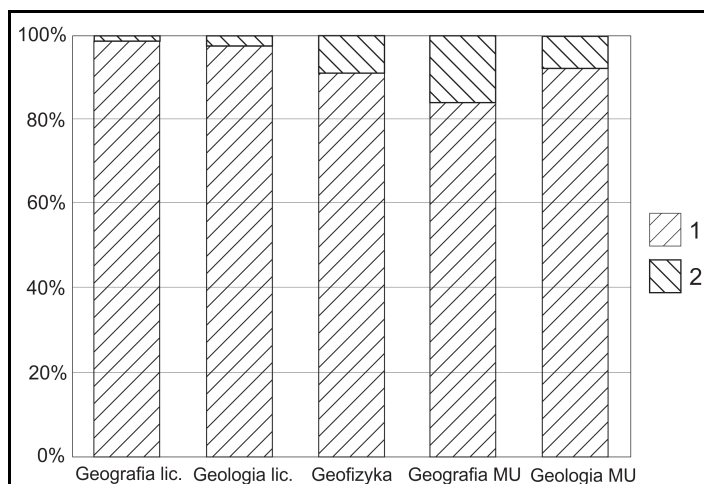
Rys. 2. Profil wykształcenia studentów pierwszych lat studiów na Wydziale Nauk o Ziemi:
1 – liceum ogólnokształcące, 2 – liceum profilowane, 3 – technikum.

Fig. 2. High school education among first-year students on the Earth Sciences Faculty, University of Silesia:
1 – general high school, 2 – specialized high school, 3 – vocational secondary school.

W. Li (2007) zauważył zależność między uczęszczaniem na chińskie elitarne uczelnie a pochodzeniem z miast lub wsi. Wiązał to z wykształceniem rodziców i ich statusem materialnym, który pozwala lepiej wykształcić dzieci. W Polsce zależności tego typu mogą już nie być tak silne, jednakże obecność wielu dużych miast w otoczeniu uczelni może wpływać na zdominowanie braci studenckiej przez miejscową młodzież.

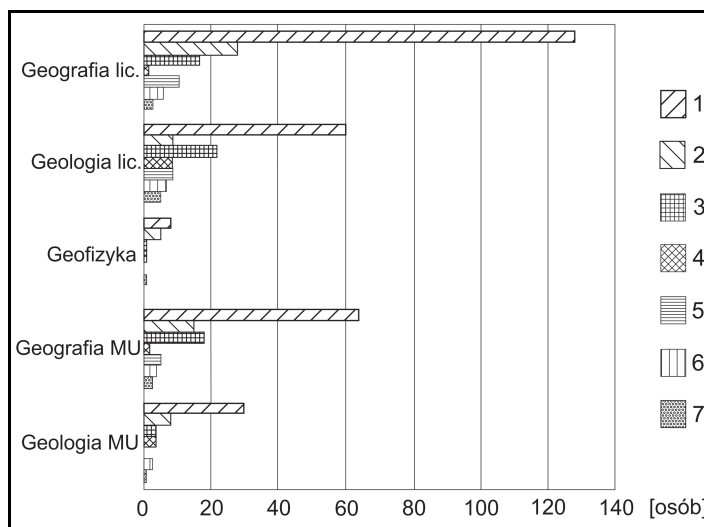
Na wszystkich kierunkach studiów licencjackich i magisterskich ponad 80% ankietowanych zdawało nową maturę. Największy odsetek zdających egzamin dojrzałości w starej formie stwierdzono na kierunku geografia MU (rys. 3). Wśród deklarowanych przez respondentów przedmiotów maturalnych (oprócz j. polskiego i j. obcego) bezwzględnie dominowała geografia. Przedmiot ten dominował również w ogólnym profilu wybieranych przez maturzystów, jako trzeci z przedmiotów obowiązkowych (Soja, 2008). Podobnie jak wśród ogółu maturzystów, również wśród studentów pierwszych lat studiów na WNoZ UŚ popularnością cieszyły się matematyka i biologia (rys. 4).

Na Wydziale Nauk o Ziemi UŚ podejmują również studia absolwenci, którzy uczestniczyli w szkole ponadgimnazjalnej w konkursach przedmiotowych. Odsetek studentów uczestniczących w konkursach przedmiotowych z geografii lub dziedzin pokrewnych wyniósł 15%.

Rys. 3. Formuła egzaminu dojrzałości, jaki zdawali studenci pierwszych lat studiów WNoZ:
 1 – nowa matura, 2 – stara matura.

Fig. 3. Formula of the „matura” exam passed by first-year students at the Earth Sciences Faculty, University of Silesia:
 1 – new, 2 – old formula.

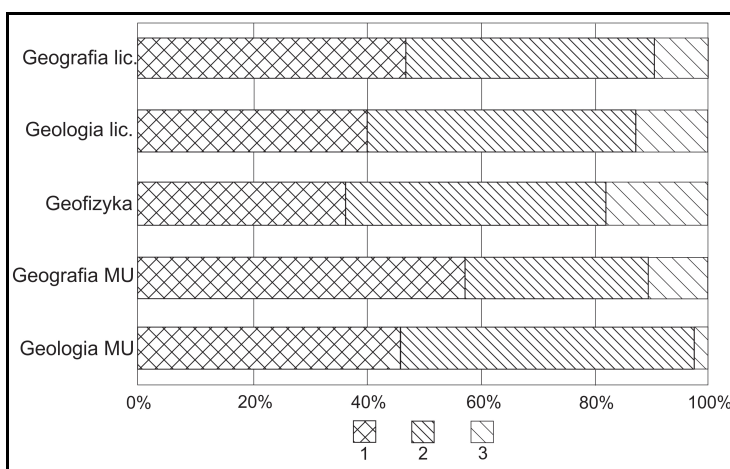

Rys. 4. Przedmioty wybierane na maturze przez ankietowanych:
 1 – geografia, 2 – matematyka, 3 – biologia, 4 – chemia, 5 – wiedza o społeczeństwie, 6 – historia, 7 – inne (razem: fizyka, niemiecki, hiszpański, rosyjski, historia sztuki, wiedza o tańcu).

Fig. 4. Subjects chosen by respondents to be examined during their “matura” exam:
 1 – geography, 2 – mathematics, 3 – biology, 4 – chemistry, 5 – social and civil education, 6 – history, 7 – other (physics, German, Spanish, Russian, history of art, dance education – summarized).

Większość respondentów deklaruje, iż studia podjęte przez nich na Wydziale Nauk o Ziemi są ich pierwszymi studiami (86%). Największy odsetek studentów, którzy studiowali wcześniej inny kierunek, stwierdzono na geofizyce. Spośród podejmowanych wcześniej studiów najczęściej wymieniano ochronę środowiska, geologię, geofizykę, geografę oraz zarządzanie.

Spośród wszystkich ankietowanych jedynie 49 osób kandydowało na wybrany przez siebie kierunek na innej uczelni – najczęściej był to Uniwersytet Jagielloński. Odsetek studentów traktujących swój kierunek studiów jako priorytetowy oscylował wokół 40-50%, przy czym największy był na kierunku geografia MU i wynosił 57,3%. Największy odsetek studentów starających się o przyjęcie na inne kierunki, ale ostatecznie wybierających studia na Wydziale Nauk o Ziemi, zanotowano na kierunku geologia MU (51,4% studentów tego kierunku uznało, że to najlepszy z tych, na które się dostali). Natomiast studenci, którzy nie zostali przyjęci na żaden inny kierunek dominują na studiach z geofizyki (rys. 5). W dalszej części artykułu przekonamy się, czy przekłada się to na większy odsetek negatywnych motywacji do podjęcia studiów (ucieczka od innego losu, przedłużenie młodości).

Rys. 5. Struktura odpowiedzi ankietowanych na pytanie o priorytetowość kierunku, na który się dostali:
1 – tak, 2 – nie, ale wybrałem ten, 3 – nie dostałem się na inny.

Fig. 5. Structure of responses to the question, if the chosen major was the priority one:
1 – yes, 2 – no, but I have chosen this one, 3 – I was not admitted to any other.

Głównym celem badań ankietowych było poznanie motywów podjęcia studiów na Wydziale Nauk o Ziemi. Odpowiedzi ankietowanych okazały się zróżnicowane w zależności od kierunku i poziomu kształcenia, jednak motywem bezwzględnie dominującym wśród wszystkich respondentów była możliwość podróżowania i odbywania praktyk terenowych (rys. 6, tab. 1). Zaznaczyła ją ponad połowa wszystkich ankietowanych (62,3%). W następnej kolejności ankietowani wskazywali na perspektywy pracy po zakończeniu edukacji (38,0%), interesujące ich specjalizacje (35,3%), bliskość miejsca zamieszkania (34,7%) oraz udział w życiu studenckim (29,3%). Bardzo małe znaczenie dla respondentów miała presja i tradycje rodzinne, czy też łatwość studiowania na Wydziale Nauk o Ziemi. Rozszerzone spektrum odpowiedzi

na to pytanie pozwala lepiej zrozumieć wskazania na „zainteresowania”, jakie były głównym powodem podjęcia studiów podawanym w ubiegłorocznych badaniach (ok. 80% respondentów – Hibszer i in., 2009). Można tu wyróżnić zainteresowania podróźniczo-krajoznawcze (czynnik dominujący), zawodowe i naukowe. Motyw przedłużenia młodości w 2008 roku dotyczył nawet 50% ankietowanych z niektórych kierunków – w tym roku uzyskał średni wskaźnik 30% (wskazania na „życie studenckie”). W. Osuch (1999) opisuje wskaźnik podobnych odpowiedzi na Akademii Pedagogicznej w wysokości 35%, co jest bardzo zbliżoną wartością. Perspektywą późniejszej pracy kierowało się na Uniwersytecie Śląskim w roku akademickim 2009/2010 znacznie więcej studentów niż na Akademii Świętokrzyskiej w roku 2005/2006. Tam bowiem jedynie 1,9% wskazało na możliwości pracy po ukończeniu studiów (Król, 2007). W. Osuch (1999) uwzględnił natomiast inny czynnik związany z pracą po ukończeniu studiów na AP w Krakowie – brak jej perspektyw po szkole średniej. Odpowiedź taka uzyskała frekwencję odpowiednio 27% i 24% wśród studentów odbywających praktyki w szkole podstawowej i w szkole średniej. Biorąc pod uwagę, że według D. Piróg (2006) zawód geografa jest na rynku pracy zawodem nadwyżkowym, wybór powodowany perspektywą pracy po studiach może być również wyborem negatywnym – próbą zdobycia wyższego wykształcenia w przekonaniu, że to zmieni beznadziejną sytuację na rynku pracy. W dodatku, jak zauważyli J.A. Freeman i B.T. Hirsch (2008), studenci często kierują się mylnym wyobrażeniem o przyszłych możliwościach pracy i wysokości zarobków po wybieranych przez nich kierunkach studiów. Niekoniecznie jednak wybór ten przekłada się na późniejsze znalezienie dobrego zatrudnienia – aby to sprawdzić, warto byłoby przeprowadzić badania wśród absolwentów WNoZ UŚ.

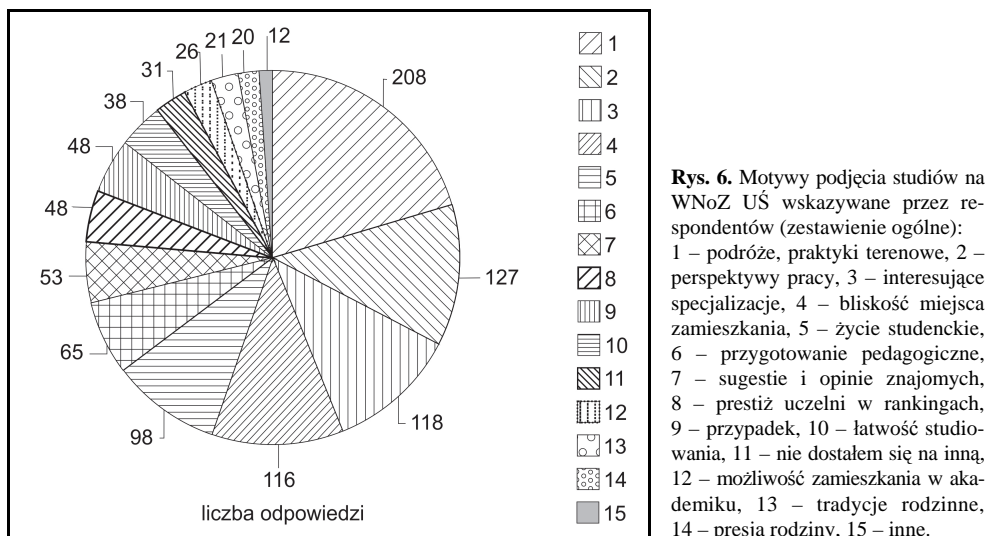

Fig. 6. General picture of the motives to study at the Earth Sciences Faculty, University of Silesia.
1 – travelling, field training, 2 – prospects of future job, 3 – interesting specializations, 4 – proximity of the place of residence, 5 – students' life, 6 – preparation to work as a teacher, 7 – suggestions and opinion of friends, 8 – prestige of the university in ranking, 9 – coincidence, 10 – easy to study here, 11 – being not admitted anywhere else, 12 – possibility to be accommodated in a dorm, 13 – tradition in the family, 14 – being under pressure of the family, 15 – other.

Tom 12	Z BADAN NAD WPLYWEM ANTROPOPRESJI NA ŚRODOWISKO Machowski R., Rzętała M. A., (red.). Studenckie Koło Naukowe Geografów UŚ, Wydział Nauk o Ziemi UŚ, Sosnowiec. 2011.	79-93

Tab. 1. Motywy studiowania na WNoZ UŚ (według kierunków)*.

Table 1. Motives to undertake study at the Earth Sciences Faculty, University of Silesia (divided by majors)*.

Motyw Motive	Geografia lic.	Geologia lic.	Geofizyka	Geografia MU	Geologia MU
	[%]				
Podróże, praktyki terenowe travelling, field training	64,9	55,8	63,6	58,7	73,0
przygotowanie pedagogiczne preparation to work as a teacher	37,3	0,0	0,0	20,0	0,0
życie studenckie students' life	36,6	19,5	45,5	22,7	32,4
perspektywy pracy prospects of future job	32,8	53,2	54,5	24,0	48,6
interesujące specjalizacje interesting specializations	31,3	36,4	18,2	32,0	59,5
bliskość miejsca zamieszkania proximity of the place of residence	26,1	35,1	27,3	46,7	43,2
łatwość studiowania easy to study here	19,4	1,3	0,0	12,0	5,4
prestż uczelni w rankingach prestige of the university in ranking	19,4	13,0	0,0	9,3	13,5
sugestie i opinie znajomych suggestions and opinion of friends	16,4	11,7	9,1	16,0	24,3
tradycje rodzinne tradition in the family	10,4	3,9	9,1	2,7	2,7
możliwość zamieszkania w akademiku possibility to be accommodated in a dorm	9,0	2,6	18,2	9,3	8,1
nie dostałem się na inną being not admitted anywhere else	9,0	7,8	27,3	12,0	2,7
presja rodziny being under pressure of the family	6,7	10,4	18,2	1,3	0,0
inne other	5,2	3,9	0,0	1,3	2,7
przypadek coincidence	3,7	28,6	36,4	10,7	24,3
brak danych lack of data	0,0	0,0	0,0	1,3	0,0

* pytania wielokrotnego wyboru.

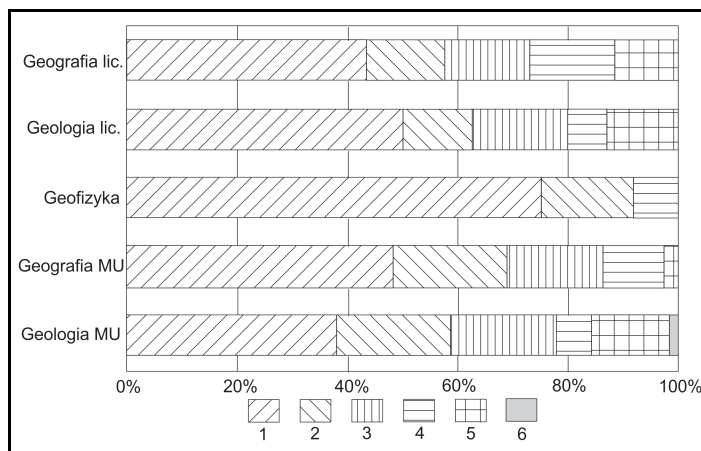
* multiple choice question.

Aż 48 ankietowanych (14,4%) przyznało, że o wyborze kierunku studiów zdecydował przypadek. Wynik ten plasuje się pośrodku wyników uzyskanych w badaniach przeprowadzonych na Akademii Świętokrzyskiej (19,2% – Król, 2007) i Akademii Pedagogicznej w Krakowie (5-6% – Osuch, 1999). Niewielkie znaczenie, podobnie jak w badaniach z AS i AP, miały tradycje rodzinne (6,3% ankietowanych z WNoZ UŚ).

Wśród studentów wszystkich kierunków głównym motywem podjęcia studiów na WNoZ była możliwość podróży i obecności praktyk terenowych w ich programie. Aż 73,0% respondentów z kierunku geologia MU i 64,9% z kierunku geologia lic. kierowało się tym

motywem przy podjęciu studiów na WNoZ. Na perspektywy pracy po skończeniu studiów wskazywali głównie geofizycy (54,5%) oraz studenci geologii lic. i MU, odpowiednio 53,2% i 48,6%. Natomiast wśród studentów geografii motyw ten nie cieszył się już tak dużą popularnością, a kierowało się nim 32,8% studentów geografii lic. i 24,0% studentów geografii MU. O regionalnym znaczeniu Wydziału świadczy także wybór bliskości miejsca zamieszkania jako jednego z głównych motywów rozpoczęcia studiowania na WNoZ, m.in. przez studentów geografii MU (46,7%) i geologii MU (43,2%). Motywem przygotowania pedagogicznego kierowali się wyłącznie studenci geografii lic. (37,3%) i w znacznie mniejszym stopniu geografii MU (20,0%). Natomiast na prestiż uczelni w rankingach i łatwość studiowania zwracali uwagę głównie studenci geografii lic. (po 19,4%). Bardzo interesujących odpowiedzi udzielili studenci geofizyki, którzy w ogóle nie kierowali się prestiżem uczelni i łatwością studiowania (tab. 1). Wśród głównych motywów podjęcia studiów na WNoZ oprócz podróży i praktyk terenowych (63,6%), perspektyw pracy (54,5%) i życia studenckiego (45,5%), wskazywali oni także na przypadek (36,4%) oraz nie dostanie się na inną uczelnię (27,3%).

Ankietowani mogli również udzielić kilku odpowiedzi na pytanie o źródła, z jakich czerpali informacje o możliwości studiowania na Wydziale Nauk o Ziemi. Najczęściej, podobnie jak w poprzednim roku (Hibszer i in., 2009), wymieniano stronę internetową (rys. 7). Popularne były także informatory o uczelniach oraz rady znajomych i rodziny. Ten ostatni czynnik nie został wskazany jedynie w odpowiedziach studentów geofizyki. Informatory jako źródło informacji były wymieniane dużo częściej niż w 2008 roku, kiedy takiej odpowiedzi udzielały tylko pojedyncze osoby.

Rys. 7. Źródła informacji o możliwości studiowania wybranego kierunku na Wydziale Nauk o Ziemi UŚ według respondentów:

1 – strona internetowa, 2 – informator o uczelniach, 3 – znajomi/rodzina, 4 – nauczyciel, 5 – targi edukacyjne, 6 – inne.

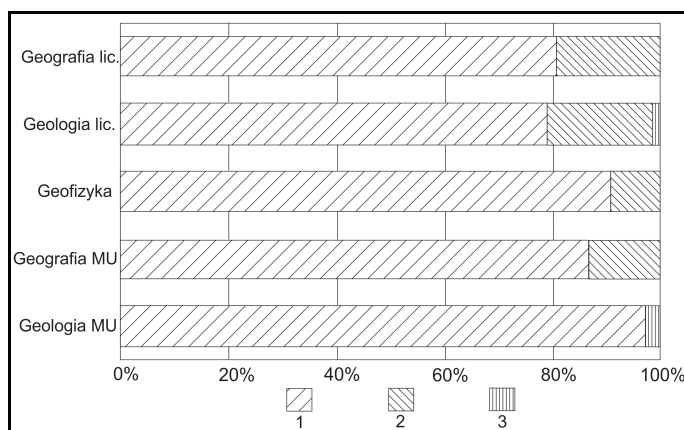
Fig. 7. Sources of information about the possibility to study the chosen major at the Earth Sciences Faculty, University of Silesia:

1 – web site, 2 – information booklet about higher education, 3 – friends/relatives, 4 – teacher, 5 – education fairs, 6 – other.

Dla zdecydowanej większości wszystkich respondentów obecność praktyk terenowych w programie studiów była zachętą do podjęcia studiów na Wydziale Nauk o Ziemi. Informacja ta potwierdza, iż praktyki terenowe i związana z nimi możliwość podróżowania są silnym bodźcem motywującym młodzież i stanowią mocną stronę Wydziału. Na korzyść WNoZ UŚ przemawia również fakt, że praktyki na tym Wydziale nie są odpłatne (noclegi dofinansowuje wydział).

Tradycje rodzinne związane ze studiowaniem geografii, geologii i geofizyki na Wydziale Nauk o Ziemi deklaruje zdecydowana mniejszość ankietowanych. Największy ich odsetek studiuje geografię lic. i MU – tam odsetek osób wywodzących się z rodzin z geograficzną tradycją wynosi odpowiednio 13,9% i 14,7%.

Co ciekawe, zdecydowana większość respondentów nie podjęłaby studiów na swoim kierunku, gdyby były one odpłatne w systemie dziennym (rys. 8). Największy odsetek gotowych podjąć studia dzienne odpłatne stwierdzono na kierunkach geografia lic. i geologia lic. Natomiast żadna osoba studiująca geologię MU nie wyraziła chęci podjęcia odpłatnych studiów dziennych.

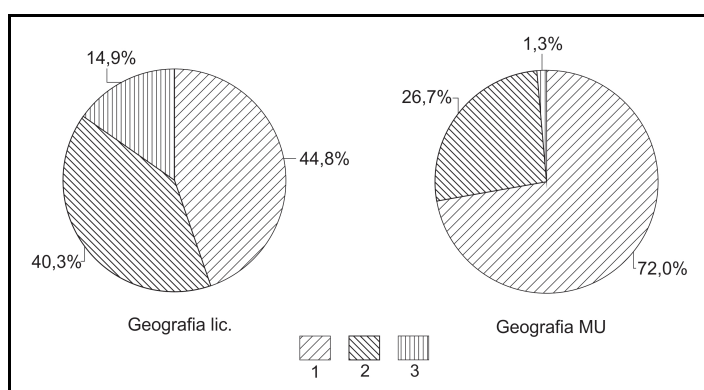
Rys. 8. Struktura odpowiedzi na pytanie: czy podjąłbyś studia na WNoZ UŚ, gdyby były one odpłatne?:
1 – nie, 2 – tak, 3 – brak danych.

Fig. 8. Structure of responses to the question: Will you attend study on the Earth Sciences Faculty, University of Silesia, if you had to pay tuition fees?:
1 – no, 2 – yes, 3 – lack of data.

Spośród studentów magisterskich studiów uzupełniających zdecydowana większość ukończyła studia licencjackie w systemie dziennym, najczęściej na Wydziale Nauk o Ziemi. Również wybierany kierunek studiów magisterskich w większości pokrywał się z kierunkiem studiów licencjackich. Studenci geografii MU mogą rekrutować się spośród absolwentów geologii licencjackiej, odwrotna zmiana zainteresowań nie jest jednak możliwa w obecnym systemie rekrutacyjnym.

Pytanie o chęć podjęcia pracy w zawodzie nauczyciela bardzo często było pomijane przez ankietowanych, być może ze względu na poprzedzające je pytanie kierowane wyłącznie

do studentów studiów magisterskich. Odpowiedzi udzielone przez studentów geografii obu stopni kształcenia kształtują się następująco: ponad połowa studentów geografii licencjackiej, którzy udzielili odpowiedzi na to pytanie, wyraziła chęć podjęcia pracy w szkole (rys. 9). Wśród studentów geografii MU jedynie 26,7% ankietowanych zadeklarowało taką gotowość. Są to dużo słabsze wskazania niż w 2008 roku, kiedy to po ponad 60% studentów obu stopni studiów geograficznych deklarowało gotowość do nauczania młodzieży (Hibszer i in., 2009). Wyniki te są zarazem zbliżone do tych uzyskanych przez A. Król (2007) i W. Osucha (1999), którzy uzyskali w AŚ i AP zgodne wyniki: ok. 60% studentów geografii nie widzi siebie w przyszłości w roli nauczyciela.

Rys. 9. Deklaracje chęci podjęcia pracy w zawodzie nauczyciela na studiach geograficznych licencjackich i magisterskich uzupełniających:

1 – nie, 2 – tak, 3 – brak danych.

Fig. 9. Statements about the willingness to work as a teacher after the studies in geography – responses of undergraduate and postgraduate students.

1 – no, 2 – yes, 3 – lack of data.

DYSKUSJA WYNIKÓW

Wielu respondentów pozostawiło w ankietach niewypełnione pola, przez co odpowiedzi na niektóre pytania są niepełne. Przyczyna tego stanu może tkwić w konstrukcji ankiety (zał. 1), stąd warto przedyskutować możliwość poprawy kwestionariusza w razie ponownego wykorzystania go do badań porównawczych. W pytaniu 4. wielu respondentów nie uzupełniło pola „w (miejscowości)”. Jest ono zaraz pod odpowiedzią c), przez co ankietowany może nie dostrzec tej części pytania. Aż 56 respondentów nie uzupełniło tego pola. Analogiczną sytuację mamy także w sygnalizowanym już pytaniu 3. gdzie aż 41 respondentów nie udzieliło odpowiedzi z jakiego województwa pochodzi. Podobnie przed pytaniem 17. pojawia się informacja „Pytanie dla studentów studiów magisterskich uzupełniających”. Powodowało to, że wielu nie udzieliło odpowiedzi na pytanie 18: „Czy po ukończeniu studiów zamierzasz podjąć pracę w szkole?”. Również wielu respondentów w pytaniu 18 odpowiadało, że nie wie, bądź zaznaczało obie odpowiedzi. Z tego względu warto by zmienić kolejność dwóch ostat-

Tom 12	Z BADAN NAD WPŁYWEM ANTROPOPRESJI NA ŚRODOWISKO Machowski R., Rzętała M. A., (red.). Studenckie Koło Naukowe Geografów UŚ, Wydział Nauk o Ziemi UŚ, Sosnowiec. 2011.	79-93

nich pytań, a w pytaniu 18. uwzględnić trzecią odpowiedź „nie wiem”. Pozwoli to jasno odróżnić niewiedzę od niezauważenia pytania w ankiecie. Na końcu pierwszej strony warto by umieścić polecenie „verte” lub polski odpowiednik, aby uczestnik nie zapomniał wypełnić drugiej strony formularza.

W wynikach pytania o konkursy przedmiotowe wkradła się pewna nieścisłość – na geologii licencjackiej aż 8 osób stwierdziło, że było uczestnikiem etapu centralnego olimpiady przedmiotowej z geografii lub przedmiotów pokrewnych. Wynik ten wydaje się nierealny i nie został umieszczony w głównej części analizy, być może wynikał on z niedokładnego zrozumienia pytania.

Otrzymane wyniki zostały porównane z tymi otrzymanymi w poprzednim roku akademickim w badaniu podobnej próby studentów. Niektóre tendencje wydają się trwałe, natomiast inne podlegają zmienności losowej z roku na rok. Aby potwierdzić wykryte tendencje, warto kontynuować niniejsze badania w kolejnych latach. Zasadnicza zgodność z wynikami otrzymanymi na innych uczelniach kształcących geografów – zarówno w kierunku pedagogicznym, jak i innych – pozwala sądzić, że wyniki reprezentują ogólniejsze tendencje na uczelniach krajowych.

WNIOSKI

Studenci Wydziału Nauk o Ziemi Uniwersytetu Śląskiego pochodzą głównie z bezpośredniego otoczenia uczelni, co może wynikać m.in. z potencjału ludnościowego i intelektualnego Górnośląskiego Związku Metropolitalnego. Stwarza to szansę zdolnej młodzieży z regionu do podjęcia edukacji wyższej w kierunku zgodnym z zainteresowaniami. Bliskość uczelni, brak odpłatności za studia i obecność praktyk terenowych – dofinansowywanych przez Wydział – pozwala bowiem pokonać bariery ekonomiczne i podjąć studia, które realizują szeroki program rozwijania horyzontów myślowych. Gdyby studia były odpłatne, na WNoZ UŚ kształciłoby się nie więcej niż 20% obecnych studentów pierwszych lat poszczególnych kierunków.

Studenci przypisują studiom na Wydziale Nauk o Ziemi UŚ zdolność przygotowania ich do konkurencji na rynku pracy, co jednak mogłyby zweryfikować badania zatrudnienia wśród absolwentów Wydziału. Jedynie 40,3% studentów geografii licencjackiej i 26,7% – na studiach drugiego stopnia, widzi możliwość zatrudnienia się jako nauczyciele, co jest zgodne z wynikami z innych uczelni, gdzie wybór kształcenia w kierunku działalności dydaktycznej jest opcjonalny. Informacje o studiach z zakresu nauk o Ziemi czerpane są najczęściej z internetu, rzadziej z informatorów o uczelniach i od znajomych bądź rodziny. Niewielkie jest jednak znaczenie tradycji rodzinnej w wyborze kierunku studiów.

Wśród motywów podejmowania studiów na Wydziale Nauk o Ziemi niecałe 30% studentów wskazuje również na życie studenckie, co może wyrażać chęć przedłużenia młodości i brak silnych motywów do kształtowania swojej przyszłej kariery. Wydaje się jednak, iż większość studentów nie przychodzi na Wydział z pobudek negatywnych (ucieczka od innego losu), gdyż dla około połowy studentów był to kierunek priorytetowy, a dla znacznej większości pozostałych – najlepszy z możliwych dla nich wyborów. Decyzja o wyborze górnośląsko-zagłębiowskiej Alma Mater może jednak często wiązać się z pobudkami ekonomicznymi.

Tom 12	Z BADAN NAD WPLYWEM ANTROPOPRESJI NA ŚRODOWISKO Machowski R., Rzętała M. A., (red.). Studenckie Koło Naukowe Geografów UŚ, Wydział Nauk o Ziemi UŚ, Sosnowiec. 2011.	79-93

LITERATURA

- BOROWIEC M., 2006: Pochodzenie terytorialne studentów Akademii Pedagogicznej w Krakowie. [w:] T. Komornicki, Z. Podgórski (red.): Idee i praktyczny uniwersalizm geografii. Geografia społeczno-ekonomiczna, dydaktyka. Dokumentacja Geograficzna, 33, IGIPIZ PAN, Warszawa. s. 16-20.
- FREEMAN J. A., HIRSCH B. T., 2008: College majors and the knowledge content of jobs. *Economics of Education Review*, 27. s. 517-535.
- HIBSZER A., POWAŁKA A., RECHŁOWICZ M., 2009: Motywy wyboru studiów geograficznych i geologicznych na Wydziale Nauk o Ziemi Uniwersytetu Śląskiego w świetle badań ankietowych. *Acta Geographica Silesiana*, 6. s. 15-22.
- KRÓL A., 2007: Motywy wyboru studiów geograficznych przez studentów Akademii Świętokrzyskiej. [w:] M. Strzyż, A. Zieliński (red.): Region w edukacji przyrodniczo-geograficznej. *Nauki geograficzne w badaniach regionalnych*, 4, IG Akademii Świętokrzyskiej, Oddział Kielecki PTG, Kielce. s. 59-63.
- LI W., 2007: Family background, financial constraints and higher education attendance in China. *Economics of Education Review*, 26. s. 725-735.
- OSUCH W., 1999: Rola praktycznego kształcenia nauczycieli geografii w świetle literatury i badań ankietowych. [w:] *Nauki geograficzne a edukacja społeczeństwa*, 1, Problemy nauczania geografii. 48 Zjazd PTG w Łodzi, Oddział Łódzki PTG, Uniwersytet Łódzki, Łódź. s. 229-235.
- PIRÓG D., 2006: Absolwenci nauczycielskich studiów geograficznych na krakowskim rynku pracy. [w:] T. Komornicki, Z. Podgórski (red.): Idee i praktyczny uniwersalizm geografii. Geografia społeczno-ekonomiczna, dydaktyka. Dokumentacja Geograficzna, 33, IGIPIZ PAN, Warszawa. s. 338-345.
- SOJA J., 2008: Egzamin maturalny z geografii w latach 2005-2007. [w:] A. Hibszer (red.): *Polska dydaktyka geografii: idee – tradycje – wyzwania*. Wydział Nauk o Ziemi, Sosnowiec. s. 267-280.
- SPIESS K., WROHLICH K., 2009: Does distance determine who attends a university in Germany?. *Economics of Education Review*, w druku.

Tomasz Spórna, Krystyna Kozioł, Anna Gabas

STUDENTS' MOTIVES TO ENROL FOR THE STUDY AT THE EARTH SCIENCES FACULTY, UNIVERSITY OF SILESIA IN THE YEAR 2009

Summary

The research conducted at the Earth Sciences Faculty, University of Silesia, majors: geography, geology and geophysics, focused on the motives to undertake study. Respondents recruited mostly (75%) from the region (lack of data in 41 questionnaires) (silesian voivodship – fig. 1). Most of the youth coming from nearby cities, towns and villages would not probably undertake the study, if there were tuition fees to be paid (fig. 8). One may draw a conclusion, that the University of Silesia gives the chance to undertake higher education for a wide range of young people, who otherwise would not be able to achieve it. Majority of those polled have attended a general high school, much less vocational secondary school or specialized high school (fig. 2). Most of the respondents were examined after their high school during the “matura” exam in new formula (fig. 3), choosing as their third subject (besides Polish and foreign language) geography, biology or mathematics, rarely other subjects (fig. 4).

The major chosen by the graduates was in most cases the priority one or the best of these, at which they were admitted. More priority statements were among the geography students and postgraduate students, than between the others (fig. 5). The most frequently marked answers to the question about motives to undertake study on the chosen major, were: interest in travelling or opportunity to travel and be trained in field (62% of respondents), prospects of future job (38%), interesting specializations and the proximity of the higher education institution (both 35%; fig. 6). Prospect of working in the future means being a teacher only for 40% of the undergraduate geographers and 27% postgraduate geography students (fig. 9). Future job prospects were chosen by the geophysics (54,5%), undergraduate and postgraduate students (53,2% and 48,6%), while the undergraduate and postgraduate geography students preferred this answer in 32,8% and 24,0%. Interesting specializations and proximity to place of residence was important for geology students. Geophysics, undergraduate and postgraduate geography students chose students' life as their motive to undertake study very frequently (tab. 1). The biggest number of students were informed about the possibility to study their major at the University of Silesia from the university web site, some of them also from the information booklet about higher education or their friends and relatives (fig. 7).

Tom 12	Z BADAN NAD WPLYWEM ANTROPOPRESJI NA ŚRODOWISKO Machowski R., Rzętała M. A., (red.). Studenckie Koło Naukowe Geografów UŚ, Wydział Nauk o Ziemi UŚ, Sosnowiec. 2011.	79-93

Załącznik 1

ANKIETA DLA STUDENTÓW I ROKU STUDIÓW LICENCJACKICH ORAZ I ROKU MAGISTERSKICH STUDIÓW UZUPELNIĄCYCH NA WYDZIALE NAUK O ZIEMI UNIwersytetu ŚLĄSKIEGO (WNoZ UŚ)

Szanowna Koleżanko/Szanowny Kolego,

W związku z podjęciem badań nad motywami wyboru studiów na WNoZ UŚ w Sosnowcu, prosimy o udzielenie odpowiedzi na kilka poniższych pytań. Ankieta jest anonimowa, a jej wypełnienie zajmuje kilka minut. Prosimy w odpowiednim miejscu podkreślić lub uzupełnić.

1. Wiek:
2. Płeć: Kobieta Mężczyzna
3. Pochodzisz:
 - a) ze wsi
 - b) z miasta do 50 tys. mieszkańców
 - c) z miasta od 50 tys. do 100 tys. mieszkańców
 - d) z miasta powyżej 100 tys. mieszkańców
w województwie:
4. Jesteś absolwentem:
 - a) liceum ogólnokształcącego (podaj profil ukończonej klasy)
 - b) liceum profilowanego (podaj profil ukończonej klasy)
 - c) technikum (podaj profil ukończonej klasy)
w (miejscowość)
5. Maturę zdawałaś/eś w formie: starej nowej
6. Na maturze oprócz j. polskiego i j. obcego zdawałaś/eś: 1., 2.
7. Czy brałaś/eś udział w olimpiadzie geograficznej lub innej (jakiej?)
tak nie Na jakim etapie? okręgowym centralnym
8. Co obecnie studiujesz na WNoZ UŚ?
 - a) geografię LIC MU
 - b) geologię LIC MU
 - c) geofizykę LIC MU
9. Czy są to pierwsze studia, które podjęłaś/ąłeś?
 - a) tak, to są moje pierwsze studia
 - b) nie, jest to kolejny kierunek studiów, które podejmuję (podaj nazwę Uczelni i kierunku, który już studiujesz/studiowałaś/eś)
10. Czy kandydowałaś/eś na kierunek geografia/geologia/geofizyka na innych Uczelniach?
 - a) nie, tylko na WNoZ UŚ
 - b) tak (podaj nazwę Uczelni)
11. Czy geografia/geofizyka była Twoim kierunkiem priorytetowym, tzn. tylko na ten kierunek starałaś/eś się dostać?
 - a) tak, starałam/em się o przyjęcie tylko na ten kierunek
 - b) nie, starałam/em się o przyjęcie na inne kierunki, ale wybrałam/em ten
 - c) nie dostałam/em się na inny kierunek, dlatego wybrałam/em WNoZ UŚ

Tom 12	Z BADAN NAD WPŁYWEM ANTROPOPRESJI NA ŚRODOWISKO Machowski R., Rzętala M. A., (red.). Studenckie Koło Naukowe Geografów UŚ, Wydział Nauk o Ziemi UŚ, Sosnowiec. 2011.	79-93

12. Motywem wyboru studiów na WNoZ UŚ było (możesz wskazać kilka):
- możliwość zamieszkania w akademiku,
 - życie studenckie,
 - perspektywy pracy po studiach,
 - możliwość zdobycia przygotowania pedagogicznego,
 - nie dostałem się na inną uczelnię,
 - presja rodziny,
 - tradycje rodzinne,
 - podróże i zajęcia terenowe w trakcie studiów,
 - łatwość studiowania,
 - bliskość miejsca zamieszkania,
 - prestż uczelni w rankingach,
 - interesujące specjalizacje,
 - sugestie i opinie znajomych,
 - przypadek
 - inne:
13. Skąd czerpałaś/eś informacje o możliwości studiowania na WNoZ UŚ (możesz wskazać kilka):
- ze strony internetowej,
 - od nauczyciela,
 - z targów edukacyjnych,
 - od znajomych/rodziny,
 - z informatora o uczelniach,
 - inne:
14. Czy obecność praktyk terenowych w programie studiów była dla Ciebie zachętą do podjęcia studiów na WNoZ UŚ?
tak nie
15. Czy w Twojej rodzinie występują, bądź występowały, tradycje związane ze studiowaniem geografii/geologii?
tak nie
16. Czy podjęłaś/ałbyś studia dzienne na WNoZ UŚ, gdyby były one odpłatne?
tak nie

PYTANIE DLA STUDENTÓW STUDIÓW MAGISTERSKICH UZUPEŁNIAJĄCYCH:

17. Jakie studia licencjackie ukończyłeś?
- dzienne zaoczne wieczorowe
- Uczelnia
- Kierunek
- Rok ukończenia

PYTANIE DLA STUDENTÓW GEOGRAFII:

18. Czy po ukończeniu studiów zamierzasz podjąć pracę w szkole?
tak nie